

**Рішення спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Спеціалізована вчена рада Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Запоріжжя прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 03 Гуманітарні науки на підставі прилюдного захисту дисертації «Постать Степана Бандери в соціокультурному просторі України: історичний вимір» за спеціальністю 032 Історія та археологія 25 листопада 2022 року.

Теміров Богдан Юрійович 1995 року народження, громадянин України.

Освіта вища: закінчив у 2018 році Донецький національний університет імені Василя Стуса за спеціальністю Історія та археологія.

Працює: старший лаборант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету імені Василя Стуса з 2022 р. до цього часу.

Дисертацію виконано у Запорізькому національному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: Бут Олександр Микитович, доктор історичних наук, професор, Донецький національний університет імені Василя Стуса.

Здобувач має 31 наукову публікацію за темою дисертації, з них 7 статей, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, зокрема:

1) Теміров Б. Місця пам'яті щодо постаті Степана Бандери. Емінак. Науковий щоквартальник. 2018. №1. С. 135–140.

2) Теміров Б. Ключові стереотипи сприйняття постаті Степана Бандери. Проблеми гуманітарних наук. Серія «Історія». Вип. 2/44 (2019). Дрогобич, 2019. С. 305–317.

3) Теміров Б. Ю. Степан Бандера в радянській версії історії. Південний архів (історичні науки). 2022. № 38. С. 90–94.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці.

Турченко Федір Григорович, доктор історичних наук, професор, в.о. завідувача кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету

Зауваження:

1) Не зовсім коректно називати в науковому дослідженні С.Бандеру Провідником (з великої букви). Достатньо обмежитися поняттями «лідер», «керівник», яким автор цілком доцільно послуговується в дисертації.

2) Варто було б звернути увагу на спробу дегероїзації постаті С. Бандери, шляхом протиставлення його іншим відомим історичним особам, зокрема Р.Шухевичу, Т.Бульбі-Боровцю.

3) Варто було б розширити загальноісторичний контекст проблеми і нагадати читачу, що в умовах царизму на роль зрадника і ворога російська влада «призначили» українського патріота І. Мазепу, а після більшовицької окупації України - С. Петлюру.

4) Не завадило б розкрити підстави «світоглядного протистояння», в контексті якого автор здійснив соціокультурний вимір дослідження постаті С. Бандери. Це привело б автора до оцінки українського соціуму першого періоду незалежності, як напіврадянського, напівкомуністичного і напівколоніального суспільства. І, як наслідок, напівзалежність України від Росії в політичному, економічному і соціокультурному сенсі, яка і визначила живучість залишків радянської версії оцінки постаті С. Бандери.

Щур Юрій Ігорович, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри новітньої історії України Запорізького національного університету.

Зауваження:

1) У дисертаційному дослідженні Б.Ю. Теміров в якості назви організації, яку очолив С. Бандера у 1940 р. використовує наступну: Організація українських націоналістів (бандерівська), скорочено – ОУН(б). З огляду на поширеність саме такої назви у соціокультурному просторі, причини її використання очевидні і цілком обґрунтовані. Разом із тим, *de jure*, організації саме з такою назвою не існувало. Абревіатура «бандерівської» організації записувалася як ОУН(р).

2) Аналізуючи постать Провідника ОУН С. Бандери у версіях історії за радянської доби, в рамках української західної діаспори, дисертант основну увагу зосередив на представниках націоналістичного руху, зокрема «мельниківцях» та «бандерівцях». Кілька позицій огляду літератури приділено вченим із «національно-демократичного» середовища. Однак, залучення досліджень та джерел, авторами яких були політичні діячі, що перебували в опозиції до С. Бандери та ОУН лише б підсилює дисертаційне дослідження.

3) На сторінці 61 дисертант зазначив, що дослідження вимірів постаті С. Бандери у соціокультурному просторі України спиралося на специфічну термінологію, в якій значуще місце посіли поняття «соціокультурний простір», «публічний простір», «символ», «образ». Змістове наповнення зазначених термінів дослідником було конкретизовано. Однак, на сторінках дисертації не було конкретизовано спеціальний історичний термін «український націоналістичний рух» та його співвідношення з терміном «український визвольний рух».

4) Працюючи над дисертаційним дослідженням, Б.Ю. Теміров залучив 477 позицій джерел та літератури, які подані загальним списком. На нашу думку, робота лише виграла б за умови об'єднання використаних матеріалів у кілька груп за спільним знаменником.

Удод Олександр Андрійович, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу української історіографії Інституту історії України НАН України

Зауваження:

1) Оскільки дисертаційна тема має міждисциплінарний характер, автор доречно поряд із спеціальними історичними методами апелює до загальнонаукових, до яких варто було додати соціологічний метод. Адже у тексті проаналізовано результати відповідних соціологічних обстежень, він є продуктивним у вивченні соціокультурного простору загалом.

2) Суперечливим виглядає твердження автора про відсутність донині наукової біографії С. Бандери при тому, що у наявності праця М. Посівнича «Степан Бандера - життя, присвячене свободі», видана 2008 р., та нещодавня доволі осяжна робота Д. Яневського «Бандера. Портрет на тлі епохи. Перша спроба наукової біографії». Питання в іншому - який варіант наукової біографії відповідав би суспільному запиту.

3) Автор доволіно використовує дефініції «публічний простір», «інформаційний простір», «медійна історія», «освітньо-науковий простір», «соціокультурний простір», хоча кожна з них має своє специфічне смислове навантаження.

4) Місцями текст дисертації страждає на надмірну описовість (с. 89-90, 103-104, 113, 128, 145-146), що применшує питому вагу аналітичних узагальнень.

Ільницький Василь Іванович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Зауваження:

1) Композиційно матеріал про відображення постаті С. Бандери на сторінках навчальних посібників для закладів вищої освіти із параграфу 2.2. Наукова та науково-популярна репрезентація очільника ОУН(б) у сучасній Україні (с. 113) можна було б перенести у параграф 2.3. Постать С. Бандери у шкільному підручнику з історії. При цьому його перейменувавши: «Постать С. Бандери у навчальних посібниках ЗВО та шкільних підручниках з історії».

2) Доцільно було б висвітлити сюжет про відображення постаті С. Бандера в усній народній творчості. Зокрема відповідне питання вивчали Григорій Дем'ян, Євген Луньо та ін.

3) Суттєво підсилили б практичне значення дослідження авторські рекомендації державним органам влади та органам місцевого самоврядування щодо формування конструктивної політики пам'яті щодо видатних діячів українського визвольного руху.

4) У дослідженні варто було б згадати низку наукових та науково-популярних праць О. Зінченка (Як вбили Бандеру. Розслідування з Гарварда), Є. Перепічки (Феномен Степана Бандери. Львів: Сполом, 2008. 735 с.), Р. Пастуха (Родинний архів Степана Бандери: документи, спогади, пошуки / Р.І. Пастух; [літ.ред. К. Сурма; худ. О. Гейдек]. Дрогобич: Вид. Сурма, 2008. 152 с.). Доцільно було б більше уваги приділи авторській оцінці роботи Гжегожа Россолніського-Лібе (с. 37-38, 122).

5) У роботі зустрічаються твердження, які не відповідають дійсності: "... створення у 2008 р. Галузевого державного архіву СБУ та Центру вивчення документів з історії визвольного руху при цьому архіві" (с. 35). Оскільки як відомо Державний архів СБУ було створено 1 квітня 1994 р. (Постанова Кабінету Міністрів України № 206).

6) Робота виграла б якби автор зупинився і на функціонуванні іменних організацій (Центр національного відродження імені Степана Бандери (м. Київ), Центр патріотичного виховання учнівської молоді імені Степана Бандери (м. Івано-Франківськ) та премій (Премія імені Героя України Степана Бандери (Львівської обласної ради).

Каганов Юрій Олегович, доктор історичних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Запорізького національного університету
Зауваження:

1) Незважаючи на всебічний аналіз репрезентації постаті Степана Бандери, у тексті все ж симпатії автора на боці лідера українських націоналістів.

2) Автором подано широкий спектр виявів соціокультурного простору щодо С.Бандери, водночас доречно розширити контент за рахунок аналізу сміхової культури, ширшого спектру електронних ресурсів.

3) Доцільно вийти за межі соціокультурного простору України та простежити презентації цієї постаті в інших країнах. Зокрема, російська пропаганда широко використовує це ім'я задля просування антиукраїнського нарративу.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада присуджує Темірову Богдану Юрійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Голова спеціалізованої вченої ради

Ю. О. Каганов